

RAAP-NOTITIE 1271

Plangebied De Breeacker te Oosterhout

Gemeente Overbetuwe

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: dhr. W. Weijs

Titel: Plangebied De Breeacker te Oosterhout, gemeente Overbetuwe; archeologisch
vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: augustus 2005

Auteur: drs. N.M.J.E. Boemaars

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2005\OVOB\N01271-OVOB.doc

Projectcode: OVOB

Projectleider: drs. N.M.J.E. Boemaars

Projectmedewerker: drs. A.M.V. Meij

Autorisatie: drs. E. Heunks

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2005

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van dhr. W. Weijs heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 2 augustus 2005 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met geplande woningbouw aan De Breeacker te Oosterhout in de gemeente Overbetuwe. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

De in het veld vastgestelde paleo-geografische opbouw komt overeen met de bevindingen van het bureauonderzoek. Verspreid over het plangebied komen oeverafzettingen voor die behoren tot de Ressense stroomgordel. Deze oeverafzettingen gaan op een diepte variërend van 90 tot 170 cm -Mv over in beddingafzettingen van de Ressense stroomgordel.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

Wel maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (ROB) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988).

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van dhr. W. Weijs heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 2 augustus 2005 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met geplande woningbouw aan De Breeacker te Oosterhout in de gemeente Overbetuwe. Het inventariserend veldonderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied

Het plangebied (ca. 0,05 ha) ligt in het zuiden van de bebouwde kom van Oosterhout, direct ten zuidwesten van De Breeacker (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 40C van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 185.000/432.235. Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Valburg, sectie L, nummer 1550. Ten tijde van het onderzoek lag het plangebied braak.

1.3 Onderzoeksofzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998).

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; <http://www.cvak.org/php/kna22.php>).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt in een zone met oever- op beddingafzettingen. Deze afzettingen maken deel uit van een relatief jonge fase van de Ressenese stroomgordel (Berendsen e.a., 2001; Berendsen & Stouthamer, 2001). De beginfase van de Ressenese stroomgordel is op basis van ¹⁴C-dateringen en archeologische vondsten gedateerd op circa 3550 voor Chr. (Midden Neolithicum). De stroomgordel is actief gebleven tot circa 275 voor Chr. (Midden IJzertijd). Het gedeelte van de stroomgordel waar het plangebied deel van uitmaakt, is waarschijnlijk actief geweest in de periode Bronstijd tot en met de IJzertijd (Heunks, 2004). Binnen het plangebied ligt de top van het beddingzand tussen 1,0 en 1,5 m -Mv.

Op de geomorfologische kaart staat het plangebied aangegeven als een rivieroeverwal (Stiboka/RGD, 1985: code 3K25). De bodem in het plangebied bestaat uit kalkhoudende ooivaaggronden, bestaand uit lichte zavel met grondwatertrap VII (Stiboka, 1975: code Rd10A). Uit eerder onderzoek ten zuiden en westen van het plangebied blijkt dat de bodemopbouw in dit gebied bestaat uit oever- op beddingafzettingen. Tevens is een zuidwest-noordoost georiënteerde restgeul in kaart gebracht (Haarhuis, 1997).

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied.

Tijdens eerder onderzoek door RAAP zijn circa 125 m ten zuidwesten van het huidige plangebied archeologische resten aangetroffen (Haarhuis, 1997). Het betreft een terrein van archeologische betekenis (Monumentnummer 12588 en ARCHIS-waarnemingsnummer 44678). Hier is een rijke vondstlaag aangetroffen op 145 cm -Mv. Op basis van fragmenten aardewerk is de vindplaats gedateerd in de Romeinse tijd.

Tevens zijn tijdens het onderzoek, circa 150 m ten westen van het plangebied, oppervlaktevondsten gedaan met een datering in de periode IJzertijd tot en met Late Middeleeuwen (Haarhuis, 1997).

Ook ten noordwesten van het plangebied zijn enkele waarnemingen gedaan. Het betreft enkele fragmenten aardewerk met een datering in de IJzertijd tot en met de Late Middeleeuwen (ARCHIS-waarnemingsnummer 44682).

Archeologische verwachting

Overeenkomstig de van oudsher goede bewoningmogelijkheden van meander-gordels, wordt de Ressense stroomgordel gekenmerkt door een hoge dichtheid aan vindplaatsen uit met name de IJzertijd en de Romeinse tijd. Mede op grond van de aanwezigheid van oever- en beddingafzettingen van de Ressense stroomgordel in het plangebied en de datering daarvan alsmede de ligging van een aantal vindplaatsen in de directe omgeving, gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode IJzertijd tot en met Late Middeleeuwen. Behalve met sporen van nederzettingsterreinen (zoals huisplattegronden en waterputten) moet rekening worden gehouden met het voorkomen van begravingen, akkerarealen en infrastructurele werken.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn 5 boringen verricht (figuur 1). De boringen zijn zo gelijkmatig mogelijk verdeeld over het plangebied. Het aantal boringen is ruim voldoende voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 2,5 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen. Tevens is in het plangebied, naast het booronderzoek een oppervlaktekartering uitgevoerd. Hierbij wordt getracht aan de hand van oppervlaktevondsten (zoals aardewerkscherven en botmateriaal) archeologische vindplaatsen te lokaliseren.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

In de meeste boringen is het bodemprofiel verstoord tot een diepte variërend tussen 60 en 85 cm -Mv. De verstoring betreft een pakket omgezette en deels opgebrachte grond dat bestaat uit bruingrijze, zandige klei met daarin grind en recent puin. In de boringen 2 en 4 loopt de verstoring door tot circa 225 cm -Mv. Waarschijnlijk betreft dit een oude slootvulling. Onder de verstoorde laag is in alle boringen een natuurlijk bodemprofiel aangetroffen.

In het gehele plangebied wordt het intacte bodemprofiel gekenmerkt door het voorkomen van oeverafzettingen van de Ressense stroomgordel. Deze bestaan uit lichtbruingrijze, uiterst siltige klei. De oeverafzettingen worden naar beneden toe geleidelijk zandiger en gaan over in de zandige beddingafzettingen van de Ressense stroomgordel. De top van het silt-arme, zeer grove, gefundeerde zand begint tussen 90 en 170 cm -Mv. In de boringen 2 en 4 gaat de slootvulling op 225 cm -Mv abrupt over in uiterst grof, silt-arm beddingzand. Het zandpakket reikt tot tenminste 250 cm -Mv (de maximaal geboorde diepte).

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van mogelijke archeologische resten in het plangebied.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

De in het veld vastgestelde paleo-geografische opbouw komt goed overeen met de bevindingen van het bureauonderzoek. Verspreid over het plangebied komen oeverafzettingen voor die behoren tot de Ressense stroomgordel. Deze oeverafzettingen gaan op een diepte variërend van 90 tot 170 cm -Mv over in beddingafzettingen van de Ressense stroomgordel.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Op grond hiervan kan worden gesteld dat in het plangebied, ondanks de hoge archeologische verwachting, naar alle waarschijnlijkheid geen archeologische vindplaatsen voorkomen. Naar verwachting zal als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen. De geplande ingrepen kunnen, voor zover het archeologische waarden betreft, zonder beperkingen worden uitgevoerd. Wel maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (ROB) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988).

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek kan contact worden opgenomen met het bevoegd gezag (gemeente Overbetuwe).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001. *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Van Gorcum, Assen.
- Berendsen, H.J.A., E.L.J.H. Faessen & H.F.J. Kempen**, 2001. *Zand in Banen. Zanddiepte-attentiekarten van het Gelders rivieren-Gebied*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Haarhuis, H.F.A.**, 1997. Gemeente Valburg, nieuwbouwlocaties Oosterhout; een archeologische kartering en waardering. *RAAP-rapport 155*. Stichting RAAP, Amsterdam.
- Heunks, E.**, 2004. Gemeente Overbetuwe; een archeologische beleidsadvieskaart (onderdeel van het Erfgoedplan Gemeente Overbetuwe). *RAAP-rapport 1074*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Stiboka**, 1975. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 40 West Arnhem*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Stiboka/RGD**, 1985. *Geomorfologische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 40 Arnhem*. Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
-Mv	beneden maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

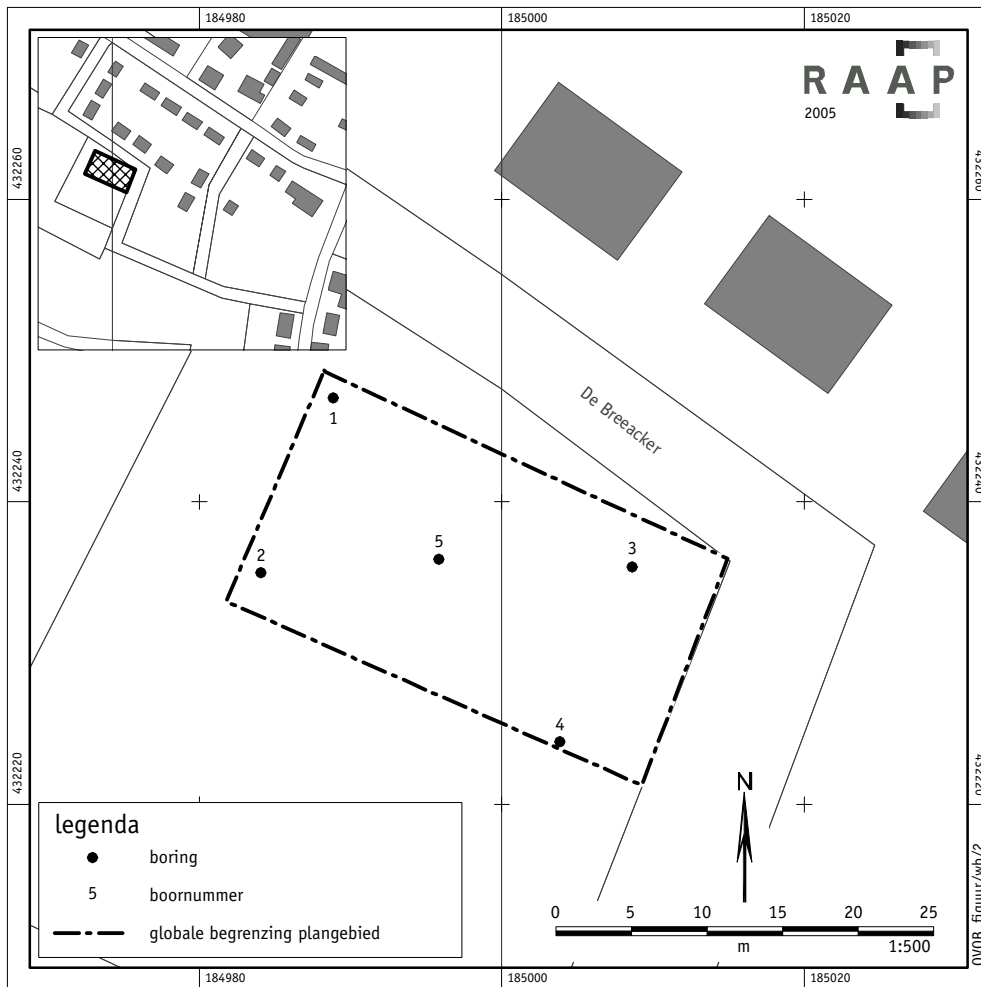
Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Verklarende woordenlijst

¹⁴C-datering	(ook wel C ¹⁴ -datering) bepaling van gehalte aan radioactieve koolstof (¹⁴ C) van organisch materiaal (hout, houtskool, veen, schelpen e.d.) waaruit de ouderdom kan worden afgeleid.
meandergordel	Dat gedeelte van een stroomgordel waarbinnen de bedding van de rivier zich heeft verplaatst.
oeverafzetting	Rug langs een rivier, bestaande uit overwegend zandige klei, zand en /of zavel.
oeverwal	Langgerekte rug langs een rivier of kreek, ontstaan doordat bij het buiten de oevers treden van de stroom het grovere materiaal eerst bezinkt.
stroomgordel	Het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al dan niet met restgeul(en).
vaaggronden	Minerale gronden zonder duidelijke podzol-B-horizont, zonder briklaag en zonder minerale eerdlaag.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.